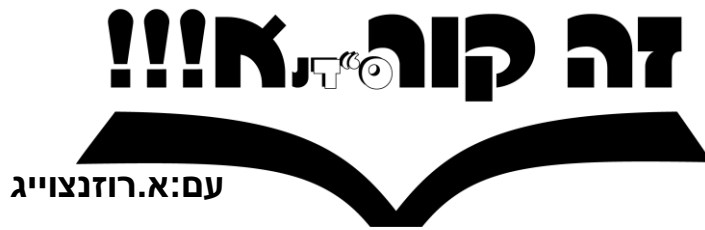

בס"ד

"אותיות בתחושות"

הקניית קריאה מדויקת ונכונה היא משימה מורכבת ואפילו ניסית! היא מתאפשרת, בס"ד, כאשר ערוצי הקלט העיקריים בתהליך הלמידה של האדם תקינים. הערוצים הבסיסיים המשתתפים בתהליך הם:

א. התפיסה החזותית

ב. התפיסה השמיעתית הכוללת בתוכה את המודעות הפונולוגית.

כמוכן שבנוסף לערוצי קלט אלו משתתפים כישורים רבים נוספים כדוגמת יכולת זיכרון, שיום אוטומטי מהיר, שפה ועוד. אך כאמור ערוצים אלו מהווים "גשר" ראשוני ומהותי לצורך "קריאה-יעילה".

א. התפיסה החזותית

הת. החזותית היא העיבוד והפירוש שהמוח נותן לגירויים שנקלטו באמצעות עצב הראיה. הת. החזותית כוללת בתוכה שבעה תחומים בסיסיים המהווים בסיס לרכישת קריאה וכתובה:

- כיוונים- היכולת לזהות ולבדיל בין גרפמות (אותיות) הדומות בצורתן החזותית, אך שונות בכיוון המרחבי לדוג', כ, ח.

- דמות ורקע- היכולת לזהות, לבודד גרפמה אחת מתוך רקע של גרפמות במילה, משפט או סיפור ולקרוא אותה כיחידה נפרדת.
 - אבחנה בפרטים- היכולת להבדיל בין גרפמות הדומות ביניהן לדוג' ת,ח.
 - רצף- היכולת לקרוא את המילה בסדר הנכון ללא החלפה ושיכול בין הגרפמות.
 - קביעות הצורה- היכולת לזהות את הגרפמות בכל גופן, צבע, גודל וכו'. האות אינה משתנה למרות שהיא נראית מעט שונה.
 - זיכרון חזותי- היכולת לשמר את צורת הגרפמה המילה לטווח ארוך ולאחזר אותה בעת הצורך.
 - אנליזה וסינטזה- היכולת לראות את המילה כיחידה שלימה, אך גם לפרק אותה ולזהות את מרכיביה החזותיים.
- חשיבות מרובה נודעת לביסוס כישורים וקשרים אלו על מנת שמיומנות רכישת האותיות תקלט בהצלחה.

ב. התפיסה השמיעתית

- תפיסה שמיעתית היא הפרוש והעיבוד של הגירויים השמיעתיים הנקלטים במוח. היכולת לפרש מידע שנקלט במוח ע"י האוזניים, והקשר של המוח עם העולם החיצוני באמצעות השמיעה. הת שמיעתית כוללת בתוכה: א. הבחנה שמיעתית בין צלילים, מילים בעלי הדמות פונטית. ב. סינון דמות מרקע- היכולת לסנן גירויים שמיעתיים מתוך רקע, מגוון של גירויים אודיוטוריים ג. זיכרון שמיעתי. נתונים אלו מהווים בסיס למוכנות בתחומי הלמידה האקדמית ובאמצעותם תתאפשר התפתחות המודעות הפונולוגית ההכרחית ביותר לרכישת קריאה וכתובה.

מודעות פונולוגית-

מודעות לכך שכל מילה מורכבת מצלילים – הברות, תתי הברות ופונמות {היחידה הקטנה ביותר במילה} . המודעות הפונולוגית נצרכת בשביל פעולת הקידוד הנעשית בקריאה ובכתיבה. קידוד- העברה, התמרה מגרפמה לפונמה- היכולת להפיק את הצליל הנכון מהאות ולהפך לכתוב את האות המתאימה ביחס לצליל המבוקש. העברה מפונמה לגרפמה.

להלן תחומים בסיסיים ב"מודעות הפונולוגית":

- חריזה
- בידוד צליל פותח במילה.
- בידוד צליל אמצעי במילה.
- בידוד צליל סוגר במילה.
- אנליזה (סגמנטציה)- היכולת לפרק את המילה להברות, תתי הברות ופונמות.
- סינתזה –מיזוג - היכולת לחבר, למזג הברות, תתי הברות ופונמות למילה שלימה.
- מניפולציות.

המודעות הפונולוגית הינה תנאי הכרחי לרכישת קריאה מדויקת. ביצוע מטלות המפתחות תחום זה חשוב לצורך הקניית מוכנות לקריאה ולכתיבה.

כאשר שתי התפיסות הנ"ל מבוססות יוכל התלמיד, בס"ד, בדרך כלל לקרוא ולכתוב באופן מיטבי. אך לעיתים קיימים ילדים המתקשים בתפיסות הנ"ל או באחד מתחומיהן או אז הם בסיכון לפיתוח קושי ברכישת הקריאה בשלביה השונים. לעזרתם מגיעה תפיסה שונה, ערוץ קלט נוסף: **התפיסה הקינסטטית- התחושתית**. זוהי תפיסה השייכת למערכת התחושה העמוקה. מקנים ללומד את החומר תוך כדי מישוש, הליכה על אות, כתיבה ע"י גירים וכדו', ובכך מפצים על התפיסה הלקויה. בד בבד חשוב לנסות ולשקם את הערוץ הלקוי.

בחוברת זאת "אותיות בתחושות" הקניית האותיות נעשית דרך שלושת הערוצים בו זמנית, ובכך מפתחת את ערוצי הקלט הדומיננטיים ובנוסף נותנת מענה לילדים המתקשים באחת מן התפיסות.

הוראות למורה

תחילה המורה מציגה את האות הנלמדת ובו זמנית אומרת את שם האות והצליל. ילדים רבים נעזרים בשם האות כתומך זיכרון לצליל. היות ובשם האות ההברה הראשונה היא הצליל שמפיקה האות. לדוג' האות גימל, הברה ראשונה הוא הצליל ג'.

עבודה א'

על התלמיד לזהות את האות הנלמדת מבין שאר אותיות דומות חזותית ולהקיפה בעיגול. עבודה זאת, העובדת ומחזקת ת. חזותית, נעשית כבר מן האות הראשונה, ע"מ לחשוף את התלמיד לכך שישנן עוד אותיות הנראות כדומות, ולמנוע בלבול והחלפה ביניהן כבר מראשית ההקניה.

עבודה ב'

על התלמיד למלא את האות החלולה בחומר המתחיל באות הנלמדת. לדוג' האות פ' תמולא בפלסטלינה. עבודה זאת עובדת על הת. החושית. ע"י שהתלמיד ממלא את החומר הוא חש את צורת האות, וילדים המתקשים בת. חזותית יכולים כך לקלוט את צורת האות בצורה הנכונה.

כמו כן אנו מקנים לילד תומך זיכרון העוזר לו לזכור את האות דרך הת. השמיעתית. וזאת ע"י שהחומר הממלא את האות- הצליל הפותח שלו הוא צליל האות. כאשר הילד אינו זוכר את שם האות או הצליל, אך זוכר את שם החומר הוא מבודד צליל פותח וכך נזכר באות. לחומרים לכל אות ניתן להיעזר בבנק החומרים.

עבודה ג'

על התלמיד לצייר/ להדביק חפצים ומוצגים המתחילים באות נלמדת. גם כאן אנו עובדים על המודעות הפונולוגית וחיזוק צליל פותח.

עבודה ד'

על התלמיד לכתוב את האות הנלמדת בעיפרון. זאת תוך כדי מעבר על הקיוקוים והקפדה על כתיבה בכיוון הנכון עפ"י הסימון.

בעבודה זאת אנו מקנים לילד את צורת האות ודרך כתיבתה דרך הערוץ התחושתית. כמו כן אנו שמים דגש על כיוון הכתיבה הנכון, ע"מ שהכתיבה בעתיד תהיה, בע"ה, קלה, נכונה ומהירה.

להלן "בנק חומרים" את החומר המתאים יש לבחור בהתאם ללומד. { יש לשאול לגבי מאכלים }.

א. - אטבים, אורז, אפונה,

ב. - בלוניס, בר בצק, בד, בריסטול

ג. - גיר, גפרורים, גואש,

ד. - דבק,

ה. -

ו. - ורוד

ז. - זרדים, זהב, זכוכית

- ח. - חמר, חול, חיטה,
- ט. - טישיו, טוליפ,
- י. - יהלומים
- כ. - כסף, נייר כסף, כפתורים,
- ל. - לבד,
- מ. - מקלות ארטיק, מנקה מקטרות, מדביקות, משי
- נ. - נייר, ניילון,
- ס. - סיגריות, סוכר,
- ע. - עלים, ענפים, עדשים,
- פ. - פלסטלינה, פימו, פנדה,
- צ. - צמר, צלופן, צבעים,
- ק. - קרפ, קשים, קלקר, קטיפה, קרשים, קרטון,
- ר. - רפיה, ריבועים
- ש. - שעועית, שומשום, שטיח, שקף
- ת. - תבלינים